(۱)

د کمپیوټر تاریخچه

- تیمورشاه یوسفزی

انسان تل په دې هڅه کې دی چې د سختو کارونو اجراء کېدو د پاره یوه غوره او آسانه لاره پیدا کړي، چې د تاریخ په اوږدو کې یې بېلابیل سخت کالي (هارډوېر) او ماشینونه جوړ کړي، او هریو یې دژوندانه په چارو کې آسانتیاوې راوستې.

چینایان لومړني کسان وه چې د محاسباتو په ډګر کې یې ډېرې هڅې او پرمختیاوې وکړې، دهغوی نه وروسته پاسکال (PASCAL) فرانسوی ریاضي پوه، لومړی دانشمند وو چې د حساب یو میخانیکي ماشین یې اختراع کړ؛ او دهغه نه وروسته نور پرمختللي د حساب ماشینونه جوړ

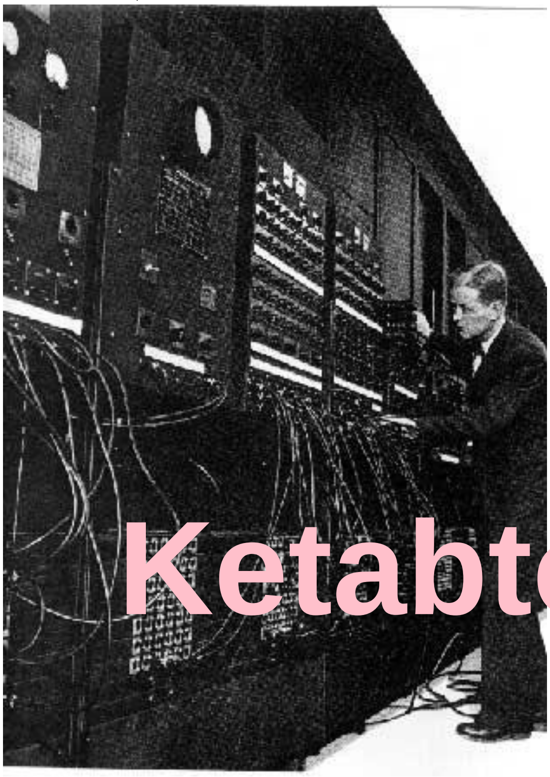

سول؛ خو په ۱۸۲۲م کال کې یوه انګریز، چارلز بابیج (Charles Babbage)، چې ډېری خلک یې د کمپیوټر دعلم پلار په نوم پېژني، دخپل کاره ماشین دجوړېدو د پاره بېلابېلي نظریې مطرح کړې او بیا له دې نظریو څخه ډېرې ګټې واخیستل شوې.

لومړنی محاسباتي کمپیوټر دهارواړ (Hardward) په پوهنتون کې د IBM په مالي او تخنیکي مرستو، دهارواړ ایکن په زیار په کال ۱۹۴۴ کې بشپړ او دکار دپاره وګټې ته وسپارل شو. دغه کمپیوټر چې دبېلابېلو تخنیکي او الکترونیکي اجزاو څخه جوړ شوی و، کټ مټ دنن ورځې جیبي ماشین حسابونو ته ورته و، چې د جمع، تفریق، ضرب، تقسیم او داسې نورو عملیاتو د [illegible] درلوده؛ [illegible] یوازینی توپیر چې یې ترمنځ و هغه داو چې نوموړي ماشین حساب ۳۰ ټنه وزن درلود.

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپيوټر تعريف

کمپيوټر يوې دستگاه ته ويل کيږي چي حافظه او د پروګرام کولو وړتيا ولري، او په دې سربېره وکولای شي رياضي او منطقي عمليات اجراء کړي. په بل عبارت کمپيوټر يوه دستګاه ده چي دغه درې عملونه ترسره کولای شي:

۱: کولای شي اطلاعات واخلي.

۲: کولای شي اخيستل شوي اطلاعات پروسيس کړي (ترکارلاندي ونيسي).

۳: کولای شي د پروسيس شويو اطلاعاتو پايله د کمپيوټر پرمخ را ښکاره کړي.

د کمپيوټر نوم (Computer) د Compute يعني شمېرلو له کليمې څخه اخيستل شوی او په همدې خاطر کمپيوټر د شمېرونکي په نوم ياديږي. په قاموسونو ټکی کام[1]کي د کمپيوټر اړوند قاموسونو کي د کمپيوټر دپاره په پښتو کي د (سولګر؟) لغت غوره سوی دی.

نبست و انسان ته د کمپيوټر ګټي

چټک سرعت: کمپيوټر يوه محاسبه او يا هم کوم بل کار ډېر ژر او په چټکه توګه حلوي. که موږ فکر وکړو د يوه انسان ديوې مياشتي کار، په کمپيوټر کي دځو شېبو په ترڅ کي اجراء کېدای شي.

د ډاډ وړتيا: هر هغه محاسبه چي کمپيوټر کي ترسره کېږي د ډاډ وړ او ببله کومي غلطۍ څخه وي، البته که کومه غلطه پايله دکمپيوټر پرمخ ښکاره کړي، هغه به د کمپيوټر تيروتنه نه وي، بلکي دهغه چا غلطي به وي چي وکمپيوټر ته يې ناسم مالومات داخل کړي.

ديادوني وړده چي کمپيوټر ته که سم مالومات داخل سي، پايلي به يې په سمه توګه تاسو ته څرګندي شي، او که سم مالومات ور داخل نه سي، نو پايلي به يې هم نا سمي وي.

د ذخيره کولو دپاره حافظه: دکمپيوټر يوه بله ګټه داده، چي ډېر اطلاعات په لږه فضا کي خوندي کوي، البته ديادوني وړده، چي دکمپيوټر فضا د هغه د هارډيسک په ظرفيت پوري اړه لري.اوسني هارډيسکونو کي فضا خوراډېره وي.

لږلګښت: د کمپيوټر په وسيله ديو کار سرته رسول ارزانه تماميږي.

---

[1] www.qamosona.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انسان ګټي نسبت و کمپیوټر ته

- انسان د الله ﷻ په وسیله پیدا شوی موجود دی، چي دیوه شي په هکله څېړني، اختراع او نوښت را وستلی شي.
- انسان د ې وړتیا لري چي د نورو موضوعګانو په هکله تصمیمونه ونیسي او بیا د هغه دپاره حل لاري پیدا کړي.
- او داسي نورخه چي انسان یې ترسره کولای شي، خو کمپیوټر یې په اجراء کولو عاجزه دی، ځکه کمپیوټر دانسان په وسیله جوړ شوی، نو له همدې امله هرهغه کار چي انسان یې ترسره کولای شي، کمپیوټر یې نشي ترسره کولای.

د کمپیوټر کاروني

نن ورځ کمپیوټر د انسان د ژوندانه په ټولو اړخونو کي علمي، اقتصادي، اجتماعي، تخنیکي او په لنډه توګه هره موضوع چي زموږ فکر ته راځي، د کارووړ دی.

له کمپیوټر څخه په دې پېړۍ کي د مالوماتو او اړیکو دتکنالوژۍ (Information & Communication Technology) په څېر په ډېریو شرکتونو کي کار اخیستل کېږي، چي ببله کمپیوټر څخه د ډېرو کارونو پرمخ بېول ګران او وخت نیوونکی کار دی.

کمپیوټر په علمي ډګر کي

کمپیوټر په علمي ډګر کي ډېر د فیزیک، ډاکټرۍ، کیمیا او انجینرۍ دپاره په تحقیقاتي او څېړنیزو مراکزو کي کارول کیږي.

دبېلګي په توګه: نن ورځ ډاکتران د بېلابیلو ناروغیو د تشخیص دپاره له کمپیوټر څخه کار اخلي؛ لکه دعملیاتو په اتاقونو کي، دزړه دحالاتو د مالومولو او د بېلابیلو درملو په اړه معلومات چي له کمپیوټر څخه اخلي، ځکه په داسي پیښو کي کمپیوټر نسبت وډاکټرته ډېر هوښیار او چټک پوهېدونکی وي.

کمپیوټر په سوداګریزډګر کي

له کمپیوټر څخه د سوداګرۍ او په ځانګړي توګه په تجارتي دفترونو، بانکونو او نورو اداراتو کي دبېلابیلو کارونو دپاره کار اخیستل کېږي.

دبېلګي په توګه، دبېلابیلو محاسبو دپاره، د کارکوونکو د معاشونو د ورکولو دپاره، داسعارو د تبادلې دپاره او په ټرانسپورټي چارو او داسي نورو مواردو کي کاروني لري.

کمپیوټر په څېړنیزو ډګرونو کي

نن ورځ د تحقیقاتي چارو دپاره او د بېلګي په ډول، د فضايي پروژو دپاره، د هوا حالاتو پېژندني، مصنوعي سپوږمکۍ، د میزایلونو د کنټرول او په ځیني نورو څېړنیزو مواردو کي ورڅخه کار اخیستل کېږي.

ببله کمپیوټره د دې ډول تحقیقاتي چارو سرته رسول ډېر سخت او یا هم ناشوني بریښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډیسک چلیز سیستم (DOS) لنډه پېژندګلوي

ډیسک چلیز سیستم(Disk Operating System)، د لومړي ځل دپاره په کال ۱۹۸۱ م کي د بیل ګیټس (Bill Gates) په وسیله، چي هغه وخت د مایکروسافټ کمپنۍ مدیر و، د ځاني کمپیوټرونو(Personnel Computer) د پاره وړاندي سو.

دنوموړی چلیز سیستم ټول کارونه، دبولیو (کمانډونو) په وسیله ترسره کېدل او کیږي. د وخت په تېرېدو سره یې ډېر پرمختګ موندلی، بېلابیلي نسخې یې په بازار کي ځرګنده سوې، چي اخیرنۍ نسخه یې ۲۲/۷ وه چي په کال ۱۹۹۳ کي بازارته وړاندي سوه.

د ډیسک چلیز سیستم(DOS) وظیفې:

د ډیسک چلیز سیستم مهمي وظیفې په دې ډول دي:

- د چلیز سیستم د منابعو مدیریت.
- د کارنونو (یوزرونو) او هارډویر ترمنځ د اړیکو جوړول.
- د کارنونو دپاره دامکاناتو چمتو کول.

د ډیسک چلیزسیستم (DOS) په وسیله د کمپیوټر چلېدنه

د دې دپاره چي کمپیوټر ځخه کار واخلئ، لومړی باید د ډیسک چلیزسیستم په Floppy Disk او یاهم هارډ ډیسک Hard Disk کي ذخیره کړئ، د کمپیوټر چالانولو په وخت، د Loader، Bios او Post پروګرامونه دکمپیوټر په حافظه کي ځای نیسي او بیا اجراء کیږي.

- ☑ لومړی د Post پروګرام اجراء کیږي، او د کمپیوټر بېلابیلي برخي آزمویي (TEST).
- ☑ دوهم د BIOS پروګرام اجراء کیږي، ټول داخلي او بهرني وسایلو ته د خدماتو رسوني شونتیا ورپه برخه کوي.
- ☑ او په دریم پړاو کي، د Loader پروګرام اجراء کیږي، نوموړی پروګرام د اړتیا وړ فایلونه د سیستم د چلوني دپاره واصلي حافظې ته(RAM) انتقالوي.

د اړتیا وړ فایلونه په دې ډول دي:

- ✓ Msdos.sys
- ✓ Io.sys

(c) ketabton.com: The Digital Library

✓ Command.com

یادونه: کوم ډیسکیټ(Diskette) یا فلاپي (Floppy) چي د دي توانايي ولري چي يو سيستم وچلوي هغه ته بوټيبل ډيسکيټ (Bootable Diskette) وايي.

يادونه: په اوسني نويو کمپيوټرونو کي له ډيسکيټ څخه کار نه اخيستل کيږي او نه هم په دې کمپيوټرونو کي ورته ډرايو روم(Drive Rom) ورکړل سوی دی.

Disk: هر کمپيوټر لږ ترلږه له يوې دايمي حافظې څخه برخمن وي چي له هغه څخه د فايلونو، پروګرامونو او داسي نورو بېلابېلو اطلاعاتو (Data) د ذخيره کولو دپاره کارول کيږي.
د دې دپاره چي مالومات په ښه توګه د کمپيوټر وحافظې ته ذخيره سي، هغه(ډيسک) په څو برخو وويشئ، چي هره برخه يې دانګريزي ژبې په غټو تورو نومول کيږي، چي ورته ډرايو (Drive) وايي.

په حقيقت کي ډرايو منطقي ډيسک دی، چي له C توري څخه شروع کيږي او (E:D:C)....تر اخيره.
په همدې ډول A او B ډرايونه د فلاپي (Floppy) دپاره استعماليږي، او د ډيسک د ډرايونو وروسته کوم توري چي دي هغه د CD-ROM، CD-Writer او داسي نورو وسايلو ته د «آپريټينګ سيستم» له خوا په خپل سر ورکول کيږي.
ډاس(يا کمانډ پرامپټ)کي ډرايونه په لاندي ډول ښکاري:

A:\>_
C:\>_
D:\>_

***

پوښۍ (Directory)

ډايرکټوري يا پوښۍ د پروګرامونو، فايلونو او داسي نورو اطلاعاتو (Data) دپاره يوځای (فضاء) ګڼل کيږي.
البته يوه پوښۍ په اصل کي خپل ځان کي کوم مالومات يا اطلاعات نه لري، بلکې له همدې فايلونو، پروګرامونو، او... په وسيله ډکيږي.
په يوه پوښۍ کي تاسو کولای سئ، هر څومره فايلونه او يا نوري پوښۍ (فولډرونه) ځای په ځای کړئ، يعني کوم محدوديت ورته نه ليدل کيږي، او نه هم تراوسه پوري کوم محدوديت ورته ټاکل سوی دی.
DOS کي يوه پوښۍ کولای سي تر زياته کچه د (۸)و تورو نوم ولري. تاسو کولای سئ يوې پوښۍ ته له غټو او کوچنيو تورو، شمېرو او همداډول بعضو نښو څخه کار واخلئ.
خو کومي نښي چي تاسو نسئ کولای ورڅخه کار واخلئ هغه په دې لاندي ډول راغلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

{ ; \ / | + : * ?. }

- ✓ تاسو کولای سئ په یوه پوښۍ کي نوري پوښۍ ځای په ځای کړئ، چي لومړۍ پوښۍ یې د Root) Directory) په نامه پېژندل کیږي.
- ✓ په اصلي پوښۍ (لومړۍ پوښۍ) کي کومي نوري پوښۍ چي ځای په ځای کیږي د (Sub Directory) په نامه پېژندل کیږي.

فایل (File)

اطلاعات (Data) چي په کوم پروګرام کي لیکئ او بیا تر یوه نامه لاندي یې ذخیره کوئ، هغه ته فایل ویل کیږي. فایلونه هم د پوښیو غوندي ځان ته نومونه، آدرسونه، وروستاړي (Extension) لري، خو یوه خبره چي واضح ده، هغه داده چي یو فایل هروخت په یوه پوښۍ کي موقعیت لري، هغه که د کمپیوټر د حافظې په هره برخه کي وي، ان په یو ډرایو کي هم وي، بیا هم ویلی سو چي نوموړی فایل په پوښۍ کي موقعیت لري ځکه خپله ډرایو هم یوډول پوښۍ ګڼل کیږي.
کوم فایلونه چي ډاس ته د منلو وړ دي، سره د وروستاړو په دې لاندي جدول کي ښودل سوي دي:

وروستاړی	د فایل ډول
Exe	هغه فایل دی چي داجراء کېدو توان لري.
Bat	د ډاس له فایلونو څخه شمېرل کیږي چي داجراء کېدو توان لري.
Com	کمپیوټر پوري اړوند فایلونه دي، چي داجراء کېدو توان لري
Sys	په چلیزسیستم پوري اړوند فایلونه.
Txt	د متن څخه جوړ سوي فایلونه دي.
Dat	د ویډیویي فایلونو دپاره
Wav	ږغیز (غږیز) فایلونو دپاره
Dbf	د ډېټابیس (Database) فایلونو دپاره
Bak	دبک اپ فایلونو دپاره (Backup)

له لاندي نومونو څخه چي د ډاس سیستم دپاره کارول کیږي، نسئ کولای چي د خپلو فایلونو او پوښیو د نومونو د پاره انتخاب کړئ.
CON, PRN, AUX, NUL, COM1, COM2, COM3, COM4, COM5, COM6, COM7, COM8, COM9, LPT1, LPT2, LPT3, LPT4, LPT5, LPT6, LPT7, LPT8, and LPT9

(c) ketabton.com: The Digital Library

که په ډاس او یا هم د وینډوز (په ګرافیکي محیط) کي کوښښ وکړئ چي په دې نومونو یو فایل یا پوښۍ جوړه کړئ، لاندي غوندي پیغام درکوي. (په ډاس کي):

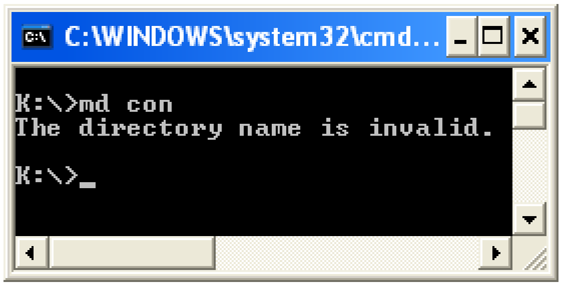

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library